

'IK BEN NIET ALS ENIGE CRAZY EN CLEAN'

Niks mis met leven in de luwte, maar sommige vrouwen maken hun dromen waar en steken hun kop boven het maai veld uit. Katharine Hamnett geeft de mode-industrie van katoen.

tekst Ilonka Leenbeer – fotografie Anne Reinke

NIEUW ICOON

'Ik zie een gracht!' roept ze vanaf de achterbank zodra we de grachtengordel binnenrijden. 'Ik zie een brug! Dit is precies

zoals ik me Amsterdam had voorgesteld!' Katharine Hamnett, Brits modeontwerpster en activiste ('en maniak', voegt ze er zelf lachend aan toe) heeft zojuist een donderpreek gehouden op het Beyond Green-symposium en maakt nu een ritje door Amsterdam, waar ze haar hele leven (ze is zestig, een benijdenswaardige zestig: met het lichaam van een tienermeisje en de cool van een Jane Birkin) nog nooit is geweest. Katharine Hamnett was groot in de jaren tachtig; zelfs wie niet geïnteresseerd is in mode kent waarschijnlijk wel haar oversized T-shirts met CHOOSE LIFE – wereldberoemd gemaakt door Wham! in *Wake Me Up Before You Go-Go*. En mocht zelfs dat je niks zeggen, dan heb je misschien de afgelopen maanden wel

'Hoe kan ik mijn roem uitbuiten, op een goede manier? Wat als ik T-shirts maak met een politieke boodschap; dan worden die ook massaal gekopieerd'

een van haar sloganshirts op een celeb gespot: Liz Hurley, bijvoorbeeld, in een roze BRING BACK GOD-shirt, KT Tunstall in een SAVE THE FUTURE-hemdje en dan is er nog Sarah Jessica Parker, die in de *Sex and the City*-film in een STAY ALIVE IN 85-shirt te zien zal zijn. Dit alles heeft niks te maken met een *eighties*-revival, maar alles met het feit dat de boodschap van Katharine Hamnett eindelijk aan het doordringen is: dat de wereld naar de verdoemenis gaat als we zo doorgaan. Ze strijdt al sinds 1989 voor een ethische en milieuvriendelijke manier van kleding produceren en was lang een eenzame roepende in de woestijn. Maar nu krijgt ze eindelijk gelijk: groen is hip, groen is hot. En groen móet, willen we de *global*

warming stoppen en geen fashion-victims meer op ons geweten hebben (elk jaar sterven er bijvoorbeeld twintigduizend katoenboeren aan een pesticidevergiftiging en lopen een miljoen mensen blijvende schade op).

Sloganshirts

Maar laten we bij het begin beginnen. Hoe is ze ooit in de mode terechtgekomen? Katharine, achter een warme chocolade in een bruin café: 'Op mijn dertiende hoorde ik voor het eerst dat ik later mijn eigen brood moest gaan verdienen. Ik was enorm gekwetst. En had ook geen idee wat ik wilde worden. Archeoloog, marinebioloog, trapeze-artiest? Vanaf mijn vijftiende woonden we in Stockholm – mijn vader was de Britse militair attaché daar – en stond ook ik op de diplomatieke lijst. Mijn vrienden en ik stroopten alle cocktail-party's voor diplomaten af, en hoewel we natuurlijk ontzettende donderstralen waren, moesten we er wel *posh* uitzien.

Ik ben lang en kon nergens kleding vinden die goed paste. Bovendien waren mijn ouders ontzettend vrekkelig met zakgeld, dus maakte ik veel zelf.' De broodvoorziening werd dus mode: na een modeopleiding aan het Central Saint Martins College in Londen begon ze met een studievriendin het label Tuttabankem. 'We maakten echt idiote kleding. Handbeschilderde suède *space suits*. Een gladiatorouffit waarvan we zeker wisten dat het zou aanslaan. Maar honger is een goede leerschool: na drie jaar begon het tot me door te dringen dat je iets moet maken wat mensen kunnen dragen. Willen dragen.' Katharine ging een paar jaar freelancen: 'Veel geleerd, van samples maken

tot zorgen dat je rekeningen betaald worden. Ik had daar een hele act voor ingestudeerd, mensen verstopten zich onder hun bureau als ik eraan kwam.' Om haar eigen label te lanceren leende ze in 1979 vijfhonderd pond van een vriendin die getrouwd was met een koekjesmiljonair. Al snel 'explodeerde' het label. Ze was de eerste met de 'kreukellook' ('Het leven is te kort om te staan strijken. Ik kreeg bedankbriefjes: Je hebt me gered!'), ze vond de term *power dressing* uit ('Erg hè, die kan zo in mijn *hall of shame*, ik voel me bijna verantwoordelijk voor die vreselijke yuppentijd'), evenals stonewashed jeans ('Kan ook in de *hall of shame*; zo schadelijk voor het milieu.') En, zoals gebeurt met succesvolle ontwerpers, ze werd massaal gekopieerd. En geadoreerd. 'Ik droeg in die tijd altijd een zwarte zonnebril zodat mensen me niet zouden herkennen als ik 'm afzette. Roem is raar, psychotisch. Ik dacht: hoe kan ik dit nu uitbuiten, op een goede manier? Wat als ik nu T-shirts maak met een politieke boodschap; dan worden die ook massaal gekopieerd.' En zo was het slogan-T-shirt geboren. Een boodschap gedrukt in een grote letter, type krantenkop – 'Mensen geloven alles wat gedrukt staat, dit is echt een propagandatrucje' – die op meters afstand ook goed te lezen is, alsof je je eigen persoonlijke spandoek draagt. Een instant-hit in een tijd, 1983, waarin iedereen om het minste of geringste de straat op ging om te protesteren. 'Ik dacht niet dat ze zouden verkopen. Ik dacht: dit kan ik fijn naar een demonstratie dragen, die zijn altijd een beetje *tacky*.' Zelf droeg ze een van haar protestshirts voor een ontmoeting met Margaret Thatcher: 58% DON'T WANT PERSHING, een commentaar op de plaatsing van Amerikaanse kernraketten in Europa. Hoe reageerde Maggie erop? 'Die zei: o, we hebben geen pershing-raketten, wij hebben kruisraketten. Die scherpe viswijvenhumor van haar!' 🐦

styling Mariëtte Spaargaren-O'Kelly – visagie Ellen van Exter @ Angellique Hoorn – meer info: www.katharinehamnett.com, haar shirts zijn ook te koop bij Angel Basics Too, Utrechtsestraat 143, Amsterdam

Katharine Hamnett (60), Brits modeontwerpster en activiste, studeerde mode in Stockholm en Londen. In 1979 lanceerde ze haar label Katharine Hamnett, dat meteen een groot succes was. Dan besluit ze haar roem te gebruiken 'om goed te doen'. Haar T-shirts met politieke teksten zijn in 1983 een instant-hit en sinds 1989 voert ze actie tegen de milieuvervuiling die de mode-industrie veroorzaakt en tegen de vreselijke omstandigheden waarin mensen in de katoenindustrie werken. Onlangs hield ze een lezing op Beyond Green, een symposium over mode en duurzaamheid in Amsterdam.

Katharine Hamnett in
langere jaren

Katharine had succes, roem, beroemdheden als Madonna en prinses Diana als klant. Maar gelukkig? 'Het is alsof je in een tredmolen zit, je doet steeds weer hetzelfde, je verdient bakken met geld, maar je hebt het gevoel: er mist iets. In het boeddhisme zeggen ze: als je een gelukkig leven wilt leiden, moet je een goed leven leiden. Dus ik dacht: ik maak kleren, geen wapens, maar laat ik toch eens checken of we dat verantwoord doen. Wat er toen naar boven kwam was één grote nachtmerrie. Kleding bleek schadelijker dan wat dan ook voor ons milieu: maar liefst tien procent van alle landbouw wordt ingenomen door de katoenteelt en 25 procent van alle pesticiden wordt voor die katoenteelt gebruikt. Mode vervuult en vernietigt, dumpst giftige stoffen in het milieu als dioxines en zware metalen door verprocesdés. Ga zo maar door.'

Campagne '97

Vanaf 1989 is het CLEAN UP OR DIE: niet alleen de tekst van weer een protestshirt, Katharine probeert waar mogelijk haar bedrijf op te schonen. 'Niet makkelijk, omdat ik veel uit handen had gegeven aan licentiehouders. Ik ging bijvoorbeeld naar de producenten van

gevolgen zijn van de katoenindustrie: 'Mensen die verhongeren omdat het geld dat ze met de oogst verdienen opgaat aan wurgcontracten met westerse pesticidenfabrikanten. Ik ontmoette de vrouw van een katoenboer die twee baby's had verloren doordat ze

Het sloganshirt, een instant-hit

Campagne '96

'Voel eens hoe zacht,' zegt ze terwijl ze haar mouw toesteeft. 'Iedereen denkt dat ze gemarteld zullen worden, maar organisch katoen is *divine*. Mijn sloganshirts hebben afgelopen zomer enorm goed verkocht. Ik denk dat mensen, na 11 september, kritischer zijn geworden, en zo'n T-shirt geeft je een stem. Ik heb er al eentje speciaal voor de Amerikaanse verkiezingen ontworpen: DELIVER US FROM EVIL – waarin US uiteraard ook staat voor de United States.' Ze lacht uitbundig. Maar is onmiddellijk weer serieus: 'Je kunt alle Kelly Bags in de wereld hebben en nog steeds ongelukkig zijn. Mijn leven kreeg zin op het moment dat ik besepte dat wij de wereld in bewaring hebben gekregen. Die bijbeltekst uit Genesis – Laat Ons mensen maken naar Ons beeld, opdat zij heersen over de gehele aarde – die is verkeerd vertaald. Het is niet "heersen", het is "in bewaring krijgen", "onder je hoede krijgen". Dat verandert alles! Dus ze heeft het gevonden, dat wat ze in haar leven miste? 'Ja. Het is moeilijk geweest, een echte worsteling, heel lang voelde ik me een minderheid van één. Maar nu zijn er steeds meer *crazy, lovely, clean people* die de wereld willen veranderen. Ik ben niet meer alleen, en dat voelt geweldig.'

'Ik maak kleren, geen wapens, maar wilde toch eens checken of we dat verantwoord doen. Wat er toen naar boven kwam was één grote nachtmerrie'

Katharine Hamnett Denim en vroeg ze voortaan een percentage van de groothandelverkoop aan de boeren te geven om die te helpen over te schakelen op organisch katoen. Dat ging de eerste seizoenen goed, tot ik erachter kwam dat ze de cheque niet meer stuurden omdat het bedrag steeds groter werd doordat we zo goed verkochten. Uiteindelijk ben ik met een cameraploeg van het Channel 4-nieuws naar ze toe gegaan om ze te dwingen met het geld over de brug te komen. Nou, dat was meteen het einde van die zakenrelatie.' De grootste slag was het bezoek dat ze met Oxfam aan Mali bracht, in 2003, waar ze met eigen ogen zag wat de

ondervoed was en nauwelijks borstvoeding kon geven. Stúk was ik ervan.'

Organisch katoen

Haar eerste reactie was om het bijltje erbij neer te gooien. Maar ze besloot actie te ondernemen. 'Ik dacht: *fuck the industry*. Liever arm dan twintigduizend doden per jaar op mijn geweten. Ik heb voor zover mogelijk mijn contracten verscheurd en mijn huis verkocht.' De opbrengst stak ze in een nieuw bedrijf, Katharine E Hamnett, waarbij de E niet alleen staat voor haar tweede naam, Eleanor, maar ook voor *ethical* en *environmental*. Ze produceert weer kleine collecties, alles van honderd procent organisch katoen, uiteraard.